

Urednik izdanja

Kata Kaluđerović

Naslov originala

Sarah Perry

ENLIGHTENMENT

Copyright © Sarah Perry 2024

First published in Great Britain in 2024 by Jonathan Cape,
an imprint of Penguin Random House

Copyright ovog izdanja © Dereta, 2025

sara peri
prosvetljenje

Prevod sa engleskog
Igor Solunac

Beograd
2025
DERETA

*U spomen na
Dejvida Džordža Perija,
dobrog baptistu
i veoma bliskog prijatelja*

*Dve gladi postoje, glad za hlebom
i glad neotesane duše
za blagodaću svetlosti. Obe sam video...*

R. S. Tomas, *Mračni bunar*

DEO PRVI
1997

Zakon elipsi

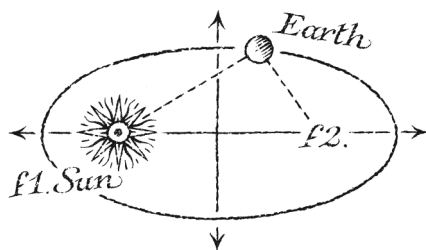

Fig. 1

Ponedjeljak: pozna zima, loše vreme. Reka Older, nabujala od neprekidne kiše, hućala je kroz Oldli i nastavljala dalje, noseći šarane, štuke i stranice pocepane iz pornografskih časopisa, duž ratnih spomenika, pivnica i novih industrijskih oblasti, nizvodno do ušća reke Blekvoter, pa sve do mora. Prevrnuta kolica iz supermarketa blistala su na obali reke, kao i neželjene burme, limenke piva i novčići iskovani u brojnim carstvima u godinama njihovog propadanja. Čaplje su koraćale kroz blatnjavu trsku poput medicinskih sestara u belom, a u pola pet ribolovac je iz vode izvukao netaknuti pehar iz vremena dok se mastilo poeme *Bitka kod Moldona* još ne beše osušilo, pljunuo dvaput i bacio ga nazad.

Pozna zima, loše vreme: grad pritisnut oblakom kao poklopcem kovčega. Mesto spomenuto usput, ako ga je iko uzeo u usta: ni Budika¹, ni Vot Tajler² nisu se na njega osvrnuli dok su hitali u osvetničke pohode na London, a rat ga se tek naknadno dosetio, kad je usamljeni *junkers*³ ispalio preostalu municiju i ugasio četiri života, što niko nije ni primetio.

¹ Boudicca, kraljica keltskog plemena Icena, hrabra ratnica, predvodila je vojsku u sukobima s rimskim neprijateljima (Sve napomene su prevodiočeve.)

² Wat Tyler, vođa Seljačke bune 1381. godine, prvog velikog narodnog ustanka u engleskoj istoriji.

³ *Junkers* – avion nemačkog ratnog vazduhoplovstva, proizveden u fabrici *Junkers Flugzeug- und Motorenwerke AG*.

Tomas Hart je sedeo za stolom u kancelariji *Eseks kronikla*, posmatrajući grad kroz napukli prozor. U tom trenutku, i iz tog ugla, svetla bi zaiskrila poput vatri koje su palili putnici tokom prelaska natopljenog močvarnog zemljišta: fluorescentna svetla u prodavnicama obuće i kioscima koji se još uvek nisu zatvorili, te u bioskopu i kuglani, koji su se otvarali na tri kilometra od grada, svetiljke u gostionici *Čavka i vrana* i ulična rasveta duž London-ske ulice.

Tomas Hart, muškarac od pedeset godina, po kazni sudbine iz Esekse. Visok, uz podjednako kose koliko je imao i sa četrdeset, što će reći više iznad kragne nego na čelu. Obučen, kao i uvek, u odeću izabranu da joj se drugi dive – jednoreadni sako od *haris* tvida, bela košulja sa srebrnom dugmadi za manžetne i kravata od pletene svile boje ovsenog brašna. Lice, za koje se ne zavarava da je lepo, ali razume da je upečatljivo: neskladan nos, prijatno naglašene veličine, oči krupne, neposredne, gotovo zelene. Celokupna pojava kao da pripada nekom drugom vremenu. Da li bi se osećao udobnije u edvardijanskoj trpezariji, ili na palubi kliper jedrenjaka? Vrlo verovatno.

Tomas je posmatrao predmet na stolu. Dva kožna diska prečnika otprilike veličine njegove šake behu pričvršćena okrnjenim klinom. Donji disk je bio obojen u plavo i prekriven oznakama koje ne bi umeo da rastumači čak ni da je želeo da pokuša. Plava se nazirala kroz veliku rupu isečenu u gornjem delu, a pozlačena slova na obodu prikazivala su mesece u godini, dane u mesecu i sate u danu. Dodirnuo ga je kao da prenosi zaraznu bolest. „Šta misliš da bi trebalo da uradim sa ovim?“, upitao je.

Mlađi čovek je sedeo na ivici stola, mlateći nogom. S oborenim pogledom krivca, okrenuo je gornji disk prstom. Rupa se pomerila, a plava boja ostala. „Pripadao je mom ocu“, odvratio je. „Mislio sam da bi mogao nešto da napraviš od toga.“ Nik Karlton, urednik *Kronikla* i ožalošćeni sin, gledao je s neskrivenim zanimanjem

po kancelariji, koja je – uprkos plastičnim žaluzinama i brujanju računara dok obrađuje podatke, uprkos dvadesetom veku koji se trošio na trotoarima tri sprata niže – odavala utisak da bi gramofon mogao svakog trenutka da zasvira neku od Šubertovih solo pesama.

„Žao mi je zbog tvog gubitka”, nastavio je Tomas ozbiljno. „Smrta oca je istovremeno potpuno prirodna u poretku stvari i nesagledivo glupa”, dodao je, mršteći se ka prozoru.

„Nikad ga nisam video kako je koristi”, rekao je Karlton, zadržavajući suze, „i ne znam kako radi. To je planisfera. Zvezdana karta.”

„Razumem. I šta misliš da bi trebalo da uradim s njom?”

Veče se neumoljivo približavalo. Vetar je prodirao iznad betonske ivice prozora, a zbunjeni golub je udario u staklo i nestao iz vidokruga.

„Ti si naš najstariji saradnik”, rekao je Karlton, trгнуvši se od udarca. „Naš najcenjeniji saradnik. Zapravo, trebalo bi da kažem, naš najomiljeniji.” *Počinjem da zvučim kao on*, pomislio je: *Tomas Hart je zarazan, u tome je muka*. „Često mi kažu kako je prava uteha – a to je preovlađujuće osećanje, što sam saopštio i odboru – probuditi se u četvrtak ujutro i pročitati tvoja promišljanja o sablastima u Eseksu, književnosti i slično, pre nego što se čovek pozabavi dnevnim obavezama.”

„Književnost”, obratio se Tomas blago planisferi, „i jeste dnevna obaveza.”

„Tvoj rad odiše staromodnim”, nastavio je Karlton. „Nemoj mi zameriti. Tvrdim da je upravo u tome tvoj šarm. Drugi listovi bi možda tražili nekog mladog da bude glas ovog naraštaja, ali u *Eseks kroniklu* ponosimo se odanošću.”

„Teško da bih mogao očekivati da budem glas čitavog naraštaja”, uzvratilo je Tomas, „pošto postojim samo jedan ja.”

Karlton je nakratko osmotrio drugog čoveka, kojeg je toliko proučavao da je mogao biti imenovan za profesora Tomasovih

studija na Univerzitetu u Eseksu. Znao je, na primer, da je Tomas zakleti neženja, kako kažu, nikad viđen u društvu lepe mlade ili ugledne starije osobe, da ga odlikuje setni pobožni izgled raščinjenog sveštenika, te da je poznato kako posećuje neobičnu kapelicu na obodu grada. Imao je dvorske manire, koje su oni što ga nisu voleli smatrali prenatlaženim, a oni koji jesu, neodoljivim. I mada ne bi bilo pošteno reći da je čudan, svakako je odao utisak kako je jedini predstavnik svoje vrste. O Tomasovoj porodici, prijateljima, politici, muzičkim ukusima i čime se bavio vikendom Karlton nije znao ništa, često je razmišljao o tome, ali nikad ne bi pitao. Bilo je lako utvrditi da je Tomas radio za *Kronikl* od 1976. godine, kao i činjenicu da je otad objavio tri kratka romana. Iz uljudnosti Karlton nikad nije spomenuo da poseduje sva tri, da ih smatra otmenim i eliptičnim, prozom koja je nosila kadencu Biblije kralja Džejmisa⁴ i bavila se dubokim osećanjima potisnutim do poslednjih stranica (kad bi se zbilo neki zbunjujući događaj, obično po lošem vremenu). Da je Karlton bio njegov književni zastupnik, možda bi zamolio tog čoveka da sebi dopusti, barem tokom pisanja, da kaže ono što stvarno oseća, a ne da sve skriva raspoloženjem i metaforom, ali ograničavao se na to da povremeno baci pogled na tri jeftine zelene sveske koje su pratile Tomasa kao trag, a koje su sve tri bile poređane na njegovom stolu (*Ponedeljak*, čitao je krišom, *poznaj zima. Loše vreme...*). Nije mu palo na pamet da Tomas možda ne bi znao šta je planisfera, niti kako bi bojažljivi predlog da pogleda u zvezde bio toliko nepoželjan. Trepćući, prepravio je predstavu o Tomasu Hartu i nastupio ubedljivo: „Odanost nam je presudna. Ipak, opšti je utisak da bi ti koristilo novo gradivo, i palo mi je na pamet kako bi možda želeo da pišeš o astronomiji. Vidiš” – posegao je za planisferom i

⁴ *The King James Bible* (engl.) – Biblija kralja Džejmisa, prevod Svetog pisma na engleski jezik objavljen 1611. godine, a po „veličanstvu stila” jedna od najznačajnijih knjiga engleske kulture, koja je i dan-danas u upotrebi širom sveta.

pomerio je – „ovo je današnji datum, i tako ćeš pronaći sazvežđe Orion na jugu.”

„Astronomija”, odvratio je Tomas, sa izrazom čoveka koji kuša gorku supstancu. Okrenuo je disk. Ugasio je zvezde.

„Zapravo”, nastavio je urednik, „palo mi je na pamet da bi mogao da pišeš o ovoj novoj kometi.” Posegnuo je za riznicom znanja nasleđenom od oca: „To je Velika kometa, znaš, vidljiva golim okom. Ljudi stvarno vole takve stvari. *Berds kastard* je svojevremeno stavio kometu na reklame. Možda je to loš znak, i desiće se neka katastrofa, pa ćemo imati nešto za našu naslovnu stranu” (oraspoložio se zamišljajući katastrofalne požare).

„Koja kometa?”

„Tomase! Zar nikad ne podigneš pogled? Zovu je Hejl–Bop. Bilo je na vestima.”

„Hejl–Bop”, ponovio je Tomas. „A, tako. Nikad ne gledam vesti.” Podigao je planisferu prema uredniku. „Astronomija me nimalo ne zanima. Ova kometa bi mogla da proleti kroz prozor i sleti na tepih, a ja ne bih imao šta da kažem o tome.”

Karlton je odbio da uzme planisferu. „Zadrži je. Pokušaj. Moramo da smislimo nešto, Tomase: tiraž nam opada. Želiš li da pišeš o toj ovci koju su klonirali u Škotskoj, ili o parlamentarnim izborima? Možda o tračevima slavnih, ili o seksualnim spletkama u kabinetu konzervativne vlade?” Usledio je opominjući pogled, kao da je ukaljao jednu od besprekorno belih manžetni.

„Prestar sam za novotarije”, odvratio je Tomas.

„Ovih dana”, nastavio je Karlton, stegavši srce, i dalje iscrpljujući riznicu nasleđa, „dobar dvogled ima manje-više istu snagu kao Galilejev teleskop. Petsto reči, molim te. Zašto ne bi počeo od Meseca?”

„Hoće li ga biti večeras?”

„Otkud znam!” Karlton je već bio na vratima, skoro slobodan. „Uvek sam ga smatrao nepouzdanim. Petsto reči, molim te, ili šeststo ako je noć vedra.”

„Ovde noći nikad nisu vedre”, rekao je Tomas. Zlovoljno je podigao planisferu prema slaboj svetlosti koja je prodirala u prostoriju i okrenuo gornji deo. Perforacija je klizila preko oslikane kože, i polupoznata imena iskrsla su na plavoj pozadini: Aldebaran. Belatriks. Hijade. Pa dobro. Petsto reči, i šeststo ako je noć vedra, a u međuvremenu već zaostaje da odgovori na poštu. Usamljeno pismo u čeličnoj posudi, preklop koverta podignut i nakrivljena marka, pismo potpisano smelim plavim mastilom:

Džejms Bauer
Kancelarija Eseškog muzeja
17. februar 1997.

Poštovani gospodine Harte,

Mislim da imam neke podatke koji bi Vas mogli zanimati.

Kao što sigurno znate, radimo na renoviranju kuće Loulands, i pronašli smo neke zanimljive dokumente. Smatramo da bi mogli biti povezani sa ženom koja je u devetnaestom veku živela u Loulandsu, koja je nestala i nikad nije pronađena. Uvek sam uživao u Vašoj kolumni i posebno se sećam opisa traženja sablasti Loulandsa – te mi je palo na pamet da bi legenda mogla biti povezana s tim nestankom! Da li biste bili voljni da me posetite u muzeju? Otvoreni smo svakog dana od deset ujutru do četiri po podne. Uvek sam za svojim stolom.

S poštovanjem,
Džejms Bauer

Tomas je spustio pismo. Je li moguće da se svetlo privremeno prigušilo i iz senke prizvalo priliku nestale žene, koja se sad vratila? Ne, to je bilo nemoguće. Osmehnuo se i ponovo okrenuo prema

prozoru. Zapanjeni golub ostavio je masni otisak na staklu, koji se sad uzdizao kao Sveti duh iza žaluzina.

Pozna zima, loše vreme – pomislio je Tomas i zakopčao kaput, napuštajući prostorije *Kronikla* – *to je sasvim dobar početak*. Planisfera mu je počivala u džepu i bockala ga povijenom mesinganom iglom. Tvrdokorni oblak osvetljavala je ulična rasveta, a *negde iza njega*, pomislio je, *Karltonova kometa sakrivena je kao pismo u koverti i bez sumnje donosi loše vesti*.

Bilo je pet po podne i saobraćaj je izlazio iz grada. Oldli se ukazao u vidokrugu, i Tomas je prolazio pored žena koje su se mučile s plastičnim kesama za kupovinu, kao i školaraca koji su se svađali i psovali. Kiša je prelazila u čestice magle i one su se rojile oko ulične rasvete kao mušice dok je Tomas razgovarao sa sobom. Šta li bi moglo objasniti njegovu ravnodušnost prema zvezdama? Pala mu je na pamet zabrinjavajuća misao kako se možda boji da bi prostranstva kometne orbite koja donose pustoš mogla okončati njegovu nejasnu veru. S druge strane (tešio je sebe) Virdžinija Vulf je pisala o pomračenju Sunca, a trebalo je razmotriti i zapis Džerarda Manlija Hopkina⁵ o kometi: dakle, postojali su izuzeci. „Belatriks⁶“, rekao je, osećajući nelagodnost planisfere, ali nevoljno uživajući u slogovima: „Hijade⁷.“ Stajao je na raskrsnici gde je saobraćaj žurio ka Londonu, ili prema prodavnicama i poslovnim zgradama Oldlija. Probijajući se između automobila, Tomas je prešao na suprotnu stranu ulice i neko vreme stajao na trotoaru. S leve strane široki put vodio je ka gradu, a s desne put se sužavao prema niskom mostu preko reke Older. Tomas nije gledao ni levo ni desno, već je posmatrao kapelu iza gvozdene ograde u

⁵ Gerard Manley Hopkins, engleski pesnik, sveštenik i jezuita, poetski je opisivao prirodne pojave.

⁶ Od latinskog *belatrix* (ratnica), treća po sjaju zvezda u sazvežđu Orion.

⁷ Najbliži otvoreni skup zvezda u sazvežđu Bika, posle najsjajnije zvezde Aldebaran.

Londonskoj ulici. Bila je okružena zidom obraslim mahovinom i zapuštenim delom zemljišta poznatim kao Lončareva njiva⁸. Gvozdena kapija bila je zatvorena lancem. Kapela je nemo zurila u njega preko parkirališta koje se presijavalo od kiše. Vrata joj behu zatvorena, sveže ofarbana u zeleno, a pored njih je zeleno stablo lovora bujalo poput onih što čine bezakonje iz trideset sedmog psalma. Istočni vetar koji je duvao uz reku Older pomerao je hladan, osvetljeni vazduh, a lovorovo drvo je plesalo u malom crnom koritu. Kapela nije plesala. Cigle behu izbledele, a razmere stroge: bila je zapečaćena Božja posuda. Niko od prolaznika nikad ne bi rekao da je to mesto za bogosluženje, a deca iz Oldlija verovala su kako je to krematorijum gde se starci pretvaraju u pepeo i dim. Vrata nisu ukrašavale pobožne rezbarije, niti je bilo zvona. Njen kosi krov od škrljca odavao je plavičasti sjaj kad je mokar. Sedam suženih prozora ličilo je na oči napola sklopljene prema suncu, a po vedrijim danima svetlost je obasjavala jedan jedini disk obojenog stakla postavljen u vrhu svakog prozora. To je bila kapela Vitezda, okamenjena tokom vremena kao stena u reci. Oldli je tekao pored nje, i oko nje, i nikad nije mogao da je promeni. Iznad vrata, na uskoj ploči pisalo je 1888, a izvan struganog otirača takođe je opstao isti broj. Svi užasi savremenog sveta – devizne stope, turniri, besprizornosti, objave, izbori, muzika i smena vlasti – navaljivali su na zelena vrata i povlačili se, zaustavljeni.

„Vitezda”, rekao je Tomas za sebe, naslonjen na kapiju, uz blagi osmeh, a gvozdeni lanac, koji je trebalo da bude zaključan, otkaćio se i pao mu na stopalo. Prigušujući iznenađenje, zbunjeno je žmorio kroz izmaglicu. „Šta to bi?”, rekao je. „Videste li vi to?” Niko ga nije čuo, niti je mogao da odgovori. Nagnuo se malo napred i posumnjao u sebe: to su zacelo senke što se miču kako saobraćaj prolazi, ništa više. Ipak – „Pitam se”, rekao je. Lanac se pomerio

⁸ Po lončarevoj njivi kupljenoj od trideset srebrnjaka za koje je Juda izdao Isusa Hrista, namenjenoj da bude groblje strancima (Matej 27: 7).

preko njegove cipele. Tomas je osetio kako mu telo drhti, dlake na potiljku i podlakticama su mu se nakostrešile, a srčane komore stisnule – *To je sablast Loulandsa*, rekao je sebi – zabavljen sopstvenim strahom – *preskočila je zid!*

Vlažan vazduh se razdvojio i nakratko se javio utisak senke koja se zgušnjava i ocrtava na zelenim vratima, a onda šmugne iz vidokruga. Zatim, pod kratkom svetlošću farova, Tomas je ugledao znak oslikan pored gvozdеног zvekira kapele: nešto nalik na krst, loše nacrtan, i zamrljan krugom. Svetla farova su se ugasila, a znak ponovo utoņuo u senku. Tomas, čija je neverica bila jednaka radoznalosti, prošao je kroz kapiju. Zvuk mrzovoljnog saobraćaja, devojaka na glavnoj ulici koje su dozivale jedna drugu s trotoara, zvuk i nekog skrivenog pokreta kod zelenog lovora. Zatim se iznenada ukazala senka, sasvim opipljiva, i prešla parkiralište ka Tomasu. Prišla je takvom zlokobnom brzinom da je povikao: „Pazi kako ideš!”, beskorisnim dobrim manirima, a onda posrnuo kad ga je stvorenje s belom kapuljačom udarilo u prolazu. Ukratko, tri odlike: mršavo lice, blede oči i tanka ruka koja drži limenku boje. Možda je prilika nešto i rekla, ali to se izgubilo u saobraćaju i gustom vazduhu. Tomas je, polako se okrenuvši, video uljeza kako se utapa u malu povorku koja se kretala prema gradu.

„Bože dragi”, prošaptao je i prišao vratima. Boja se slivala između dasaka, a krug iznad krsta balavio je poput otvorenih usta. Znao je da mladi obično šaraju železničke lukove u radosnim iskazima prkosa, ali u ovom nerazumljivom simbolu koji je kiša već zamaglila nije bilo ničег radosnog, zbog čega je prenosio neku vrstu nemoćne zlobe, koja je Tomasa ostavila nejasno potištenim. Izvadio je beležnicu iz džepa, i jednu po jednu pocepao stranice koje su brzo omekšavale na vlažnom vazduhu, pa njima očistio vrata najbolje što je mogao. Zatim je okrenuo leđa i krenuo prema gradu, ostavljajući vremenskim prilikama da dovrše posao.

Vitezda je polako nestala. Očuvala je mir. Ispred njega, kiosci i prodavnice zatvarali su kapke pred nadolazećom noći, a voz koji je polazio za stanicu Liverpul strit zatresao je čaše u baru *Čavka i vrana*. Muškarac u grimiznom baršunastom kaputu prostirao je kartonske kutije podno spomenika i napravio sebi jastuk od lista *Vesti sveta*: „Dobro veče”, rekao je Tomas, i kao odgovor dobio nadmeno klimanje glavom. Zaputio se niz strmu uličicu i dalje u Ulicu gornjeg mosta, koja je u Eseksu prolazila kao brdo, tako da su crvene ciglene terase duž njene krivine delovale kao dugačka zglobova kičma uspavanog zmaja. Dakle, uzbrdo, pa nizbrdo, i dalje u Ulicu donjeg mosta, koja je prolazila ispod mokrog železničkog luka, a nije vodila ni u Oldli, niti iz njega – zapravo, nije vodila nikud. Tu su trideset i četiri viktorijanske kuće u nizu, izgrađene za inženjere koji su radili na londonskoj liniji, gledale jedna u drugu, povučene iza automobila, bašti i znakova koji su pozivali prolaznike da glasaju za laburiste ili konzervativce, ili da se čuvaju psa. Jedna jedina kuća odolevala je savremenom dobu. Tu se nikad nije čula savremena muzika, niti povici iz sapunskih opera ili filmova, a svakako nije bilo dokaza o pripadnosti bilo kojoj političkoj stranci ili društvenoj grupi. Umesto toga, vladala je uporna tišina i utisak doma koji se povukao iza slabe, ali neprobojne izmaglice. Tomas Hart je stigao kući.

Dok se pitao kako živi taj čovek, Nik Karlton je s privrženim sažaljenjem zamišljao usamljeni život u urednom stanu i uski krevet koji se svakog jutra besprekorno namešta. U potpunosti je pogrešio. Tomas je živio tamo gde se i rodio, i gde će – o čemu je često razmišljao bez trunke gorčine – najverovatnije i umreti. I mada je živio sâm, nije bio usamljen, jer usamljenost nije pitanje samoće već čežnje, a Tomas nije bio nezadovoljan čovek. Navike i ukusi njegovih roditelja, koji su bili strogi vernici Vitezdinog određenog Boga, uklonjeni su zajedno s tapetama i tepisima, i ništa od njih nije ostalo osim samog Tomasa. Sve je bilo tačno onako

kako je želeo da bude. Hrastov sto pored prozora, uglačan deцениjama obroka i rada, blistao je na debelim tokarenim nogama. Trosed dubok, plav, i delimično skriven prekrivačem koji njegova majka nije stigla da dovrši. Edvardijanske, viktorijanske i *art deko* lampe koje ne bi trebalo da idu zajedno, ipak su se uklapale zbog Tomasa, a svetlele su s kredenca i poda. Širok istureni prozor prema istoku dozvoljavao je samo sat izlazećeg sunca pre nego što bi soba potonula u senku železničkog mosta, a kad bi vatra bila upaljena u kaminu, žuti neveni rascvetali bi se na okolnim pločicama. Zidovi su bili zaklonjeni knjigama poredanim onako kako bi se to dopalo bibliotekaru, osim što su Tomasove knjige bile ubačene tu i tamo, jer je njegovoj sujeti godilo da zamišlja fantome iz mašte kako po čitavu noć razgovaraju sa Emom Bovari u njevoj razvratnoj haljini, ili s gospođom Dalovej koja s mukom sastavlja spisak za kupovinu. Slike su bile okačene u osmišljenom neredu: litografija koju je potpisao Pikaso, umešan uljani prikaz uzburkanog mora. Zauzimajući veliki prostor koji nije zaslužila, mala fotografija prikazivala je kapelu Vitezda na dan njenog otvaranja 1888. godine. Bezbožna sunčeva svetlost prži travnjak, dok bradati muškarci stoje ozbiljno sa ženama u letnjim šeširima, a iza zida kapele, na neposvećenom zemljištu parka Loulands, u senci brešta stoji žena bez šešira, pogleda uprtog naviše. Tomas ju je posmatrao neko vreme, paleći lampe. U detinjstvu je se bojavao pošto se njeno lice u senci nije naziralo, ali ovih dana ju je smatrao podstanarkom, a njena haljina i savijeni vrat postajali su sve jasniji iza stakla.

Pripremio je sebi obrok: rotkvice u tanjiru, začinjene krupnom solju *maldon* i maslinovim uljem s primesom aromatičnog bilja, dobar ražani hleb i crno vino sipano sa zadovoljstvom čoveka koji je izabrao da se oda grehu. Doneo je obrok za sto s pismom i planisferom, i zagledao ih dok je jeo i pio. Možda će doći do katastrofe, rekao je Karlton, a Tomas je ponovo osetio udarac stvorenja s kapuljačom koje je bežalo iz Vitezde s bojom na rukama. Ipak, to

nije bila katastrofa, već nešto čudno i uskoro zaboravljeno u redu i tišini njegovog doma – tako je Tomas, koji je imao dar za samo-ubedivanje, mirno jeo rotkvice.

Kasno, sada: muškarac u grimiznom kaputu spava na *Vesti-ma sveta*, dovikuju se poslednje narudžbine u gostionici *Čavka i vrana*, zbunjeni crvendać peva pod uličnom svetiljkom, a pismo Džejmsa Bauera umrljano je vinom. Sto je pretrpan jeftinim zelenim beležnicama naslonjenim na laptop koji deluje drsko savremeno u odnosu na uglačanu hrastovinu i praznu čašu zlatnog oboda. Uzdahnuvši, Tomas je podigao poklopac računara i pogledao sa čežnjom i nevoljnošću pisca u prazan dokument koji mu je bolno bleštao u oči. Više od svega želeo je da piše, a radije bi se bavio bilo čime drugim – pisanje mu je predstavljalo svrhu života, kao i njegovo prokletstvo. „Sve je ionako beznačajno”, rekao je ženi na fotografiji. „Ništa ne upropasti stvar kao pokušaj da je opišeš. Osim toga, nemam šta da kažem.” Zvuk crvendaćeve pesme – zvuk, možda, žene na fotografiji kako progovara iza stakla, iza zida Vitezde: *Hajde, kreni već jednom! U pedeset i prvoj si godini, a vreme prolazi.*

Pa dobro. Pozna zima, loše vreme. Početak dobar kao i bilo koji drugi. Tomase Harte, kreni već jednom.

Sadržaj

DEO PRVI

1997

SABLAST LOULANDSA	23
PRVA SVETLOST	34
ZNACI I ČUDA	39
O KRETANJU TELA U ORBITI	55
OLDLI, ESEKS: KAPELA OTVORENA ZA BOGOSLUŽENJE	65
O DOLASKU I ODLASKU	149

DEO DRUGI

2008

O FRAUNHOFEROVIM LINIJAMA	194
OBLAK NEZNANJA	214
O PRIRODI BINARNIH ZVEZDA	218

DEO TREĆI

2017

NEUREĐENO VREME	267
MAŁA NOĆNA MUZIKA	276
MESEC U VODI	348
Perihel	350
Zahvalnice	355

Sara Peri
PROSVETLJENJE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-590-4

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2025.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ПЕРИ, Сара, 1979–

Prosvetljenje / Sara Peri ; prevod sa engleskog Igor Solunac. – 1.
Deretino izd. - Beograd : Dereta, 2025 (Beograd : Dereta). – 356 str. ;
21 cm

Prevod dela: Enlightenment / Sarah Perry. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-590-4

COBISS.SR-ID 168673289